

Üniversitelerde Yabancı Dil Öğretimi

Üzcan DEMİREL

1750 Üniversiteler Yasası'nın 2. maddesinde üniversiteler, fakülte, bölüm, kürsü ve benzeri kuruluşlarla hizmet birimlerinden oluşan özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek bilim, araştırma, öğretim ve yayım birlikleri olarak tanımlanmaktadır. Araştırma, bu temel görevlerin başında gelmekte ve üniversite bu görevini yerine getirirken öğrencilerini de iyi bir araştırmacı olarak yetiştirmek zorundadır.

Araştırmaya yönelen her üniversite elemanının karşılaştığı sorunlardan biri de yabancı bir dili iyi bilme ve onu etkin bir şekilde kullanabilmedir. Araştırma görevinin yanısıra öğretim ve yayım etkinlikleri için de iyi bir yabancı dil bilgisine gereksinme duyulmaktadır. Bu gereksinme aka demik kariyere giren kişilerde daha çok duyulmaktadır. Öyleki asistanlık ve doçentlik ünvanlarını kazanmak için bir yabancı dilden, profesörlük ünvanını kazanmak için de ikinci bir yabancı dilden verilen bir sınavda başarılı olmak ön koşuldur.

Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı kendine hedef alan Türkiye'de üniversiteler, yabancı dil öğretimi konusunda daha etkin olmak zorundadırlar. Bu zorunluluk her şeyden önce çağdaşlaşma ve batılılaşmada bir yabancı dil bilmenin öneminden ileri gelmektedir.

Bu nedenledir ki yeni hazırlanan üniversiteler yasa taslağına ilişkin Üniversitelerarası Kurulun yaptığı toplantılarda tüm üniversiteler yabancı dil öğretiminin ilk yıl çoğunlaştırılmış bir eğitim programı çerçevesinde öğretilmesini ilke olarak kabul etmişlerdir.

Bu ortak tutum yabancı dil öğretiminin üniversiteler açısından ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'de üniversitelerin yabancı dil öğretiminde etkin olduklarını söylemek oldukça güçtür. Çünkü Türkiye'de her üniversite yabancı dil öğretimi konusunda farklı uygulamalara girmiştir. Bu farklılık o üniversitenin kuruluş amacından, tarihsel gelişiminden ve eğitim felsefesinden kaynaklanmıştır. Ayrıca bu farklılıklar, ortaöğretim sisteminde görülen yabancı dil öğretimiyle ilgili farklı uygulamaların bir yansıması olarak görülmektedir. Bu farklı uygulamalara göre üniversiteleri üç ana gruba ayırmak olasıdır. Buna göre :

1. Yabancı Dille Öğretim Yapan Üniversiteler :

O. D. T. Ü. ve Boğaziçi Üniversiteleri bu gruba girmekte ve bu üniversitelerde öğretim İngilizce diliyle yapılmaktadır.

2. Yabancı Dil Takviyeli Üniversiteler :

Hacettepe Üniversitesi bugünkü yabancı dil öğretimi siyasetiyle bu grupta yer almaktadır. Bu üniversitede yabancı dil eğitimi Temel Bilimler Yüksek Okuluna bağlı İngilizce biriminde bir yıllık yoğunlaştırılmış (tek-sifi) İngilizce öğretim programıyla yapılmaktadır.

3. Normal Yabancı Dil Öğretimi Yapan Üniversiteler :

Bir ve iki numarada yer alan üniversitelerin dışında kalan üniversiteler bu gruba girmektedir. Bu üniversitelerde yabancı dil öğretimi kur ya da ders esasına göre yapılmakta, haftanın belirli gün ve saatlerinde öğretim yapılmaktadır.

Bu şekilde üç gruba ayrılan üniversitelerde, yabancı dil öğretim programları da farklılık göstermektedir.

Bu farklı program yaklaşımları nedeniyle üründe de farklılık ortaya çıkmakta ve üniversiteler tüm olarak yabancı dil öğretiminde istenileni vermemektedir. Daha etkili bir öğretimin sağlanması için nasıl bir program yaklaşımı izlenmelidir sorunu üniversitelerin ortak sorunu olarak ortaya konmalı ve bilimsel açıdan ele alınmalıdır. Soruna yanıt ararken Program Geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmesi ve yabancı dil eğitim programlarının amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme açısından ele alınması gerekir.

AMAC :

Üniversiter düzeyde yabancı dil öğretiminin amacı nedir ya da ne olmalıdır? Herşeyden önce bu sorunun yanıtı ortaya konmalıdır. Bunun için de bir amaç analizine gitmek gerekir. Böylece verilecek hedefi belirlemek daha kolay olur. Bu düzeyde öğrenciler bir yabancı dili öğrenirken

hangi dil becerilerinin gelişmesine ağırlık verilecektir. Bu noktadan hareketle davranışsal amaçların saptanmasına gidilmelidir. Bu amaçlar sistematik olarak saptanırken a) Üniversitenin amacı b) Fakültenin amacı c) Bölümün amacı d) Dersin amacı kademeli bir yaklaşımla belirlenmelidir.

Amaç saptamada diğer önemli bir sorun da üniversitelerde yabancı dil öğretiminde temel bir yabancı dil bilgisi vermek mi yoksa akademik alanlara yönelik özel amaçlı bir yabancı dil bilgisi vermek mi amaç olmalıdır? Bunun da ortaya konması gerekir. Esasen, üniversitenin amacı özel amaçlı yabancı dil öğretimine ağırlık vermek olmalıdır. Ancak mevcut uygulama içinde üniversitelerin temel yabancı dil öğretimine ağırlık verdiği görülmektedir, buna neden de öğrencilerin ortaöğretimde iyi yetişmemeleridir. Durum böyle olunca üniversite, ortaöğretimin yapamadığını yapmak zorunda kalmakta ve esas amacı olan akademik alanlara yönelik özel amaçlı yabancı dil öğretimini yerine getirememekte ya da bunu yapmaya zaman el vermemektedir.

1970'lerden bu yana yabancı ülkelerdeki üniversitelerde de yaygın bir görüş olarak kabul edilen ve kısaca E. S. P. (English For Special/Specific Purposes) Özel Amaçlar için İngilizce öğretimi yaklaşımı Türkiye'de de bazı üniversitelerde benimsenmeye başlanmıştır.

O. D. T. Ü. Boğaziçi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi bu uygulamalara başlamış ve E. S. P. yaklaşımının ürünlerini olumlu yönde almaya başlamıştır.

İÇERİK :

Yabancı dil öğretiminde genel amaç belli olduktan sonra bu amaca uygun düşecek içeriğin seçimi daha kolay olmakta ve amaç-içerik ilişkisi de daha rahat kurulmaktadır.

Özellikle, özel amaçlara yönelik yabancı dil öğretiminin programlarda yer alması içeriğin zenginleşmesine de neden olmakta bu da öğretimin etkinliğini artırmaktadır. Son yıllarda özel amaçlar için çok çeşitli Y. Dil kitaplarının yazılmış olması bu görüşün ne kadar çok benimsendiğini ortaya koymaktadır. Bu tür ders kitaplarının çeşitli ve öğrencilerin akademik alanlarıyla ilgili olması ve öğrenci gereksinmelerine daha çok yer vermesi de ayrıca büyük bir ilgi toplamaktadır.

Özel amaçlı bir yabancı dil öğretiminin, temel yabancı dil bilgisiyle verilmesi gerekli olduğu bu konuda yapılan bilimsel toplantı ve seminerlerde özellikle vurgulanmakta, uygulama da bu görüşün geçerliliğini ortaya koymaktadır.

YÖNTEM :

Yöntem sorunu Program Geliştirme etkinliklerinin en önemli noktalarından biridir. Burada daha çok öğrenme-öğretme süreçleri, araç-geçer ve zamanlama üzerinde durulmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde yöntemler ve teknikler hızla gelişmektedir. Özellikle hızlı teknolojik gelişmeler öğretim tekniklerini de etkilemekte ve öğretmenin sınıf-içi etkinliklerinde daha verimli olmasına olanak sağlamaktadır. Ancak bu konuda kuramsal bir bilgi noksanlığı görülmektedir. Öncelikle bu kuramsal boşluğun giderilmesi gerekir. Esasen, yabancı dil öğretiminde de eğitim teknolojisinin olanakları işe koşulduğunda kuram ile uygulama arasındaki fark azalacak ve öğretme-öğrenme süreçleri de etkili bir şekilde devam edecektir.

Yabancı dil öğretiminde sınıf-içi etkinliklerde amaca yönelik bir yöneme bağlı kalarak öğretim yapmak yerine her öğrenme durumuna uygun üüecek bir yöntemi kullanmak daha akılcı bir yaklaşım olur. Buna kısaca eklektik yöntem (yöntemler karması) yaklaşımı da diyebiliriz.

Ancak, bu noktada üniversitelerde yabancı dil öğretimyle uğraşanların ve dilbilimcilerin bir araya gelip Türk Öğrencilerine uygun düşecek ortak bir yöntemin geliştirilmesine çalışmalıdır.

Görsel ve işitsel araçların işe koşulmasıyla sınıf içinde ilgi artabileceği gibi eğitimin kalitesi de artacaktır. Ayrıca bu araç ve gereçlerle sınıf-içi ortamlar ne kadar çok doğal ortama dönüştürülürse, dil öğretimindeki başarı da o, derece çok olacaktır. Bugün artık batı üniversitelerinde bilgisayarla ve kapalı devre televizyon sistemleriyle yabancı dil öğretimine yer verilmekte, Türk üniversitelerinde de bu teknolojik olanaklardan yararlanmaya gidilmelidir.

Programın zamanlaması da önemli bir faktördür. Özellikle yabancı dil programlarında süreklilik esas olmalıdır. Bu daha çok ilk yıllarda yoğunlaştırılmış temel bir yabancı dil eğitimi şeklinde olmalıdır. Diğer taraftan, öğrencilere bir yıl yabancı dil eğitimi verip ondan sonraki yıllarda bu eğitime hiç yer vermemek, öğrenciye hiçbir şey kazandırmamaktadır. Sürekli bir yabancı dil eğitiminin en azından üniversitede yüksek lisans öğrenimine devam edecekleri uygulanması hem öğrenci güdülenmesi hem de program etkinliği açısından yararlı olacaktır.

DEĞERLENDİRME :

Öğrenci başarısının değerlendirilmesi objektif testlere dayandırılmalı, tam öğrenmeyi gerçekleştirecek bir yol izlenmeli, kurs dönemi süresi

İçinde kısa sınavlar, kurs dönemi sonunda da tüm programı kapsayan başarı testlerine yer verilmelidir.

Yabancı dil sınıflarındaki öğrencileri gruplandırırken güvenilirliği ve geçerliği saptanmış objektif testler ile dil yetenek testlerine yer verilmelidir.

Özel amaçlı yabancı dil öğretimi konusunda üniversite eğitiminin son yıllarında çeviriye ağırlık verilmesi program düzenlemesinde önemle göz önünde bulundurulması gereken hususlardan biridir.

Program geliştirme çalışmaları, devam eden bir süreç olduğuna göre program değerlendirmesi yaparken bir dönüt (feedback) sisteminin kurulması sağlanmalıdır.

Yukarıda ana hatlarıyla verilen bu program modelinin başarıya ulaşmasının büyük ölçüde öğretmen faktörüne bağlı olduğunu vurgulamakta yarar vardır. Üniversitelerde yabancı dil öğretimini yapan öğretim sorumluları daha çok ortaöğretim kurumları için yetiştirilen kişiler arasından seçilmektedir. Üniversitede yabancı dil öğretmek amacıyla öğretmen yetiştiren bir kurum olmadığına göre, diğer bir deyişle, bu amaçla hizmet öncesi eğitim verilmediğine göre bu öğretim sorumlularının yetiştirilmeleri hizmet-içi çalışmalarla yapılmalı ve her üniversite buna gereken önemi vermelidir.

Üniversitelerde yabancı dil öğretimine ilişkin görüşleri burada noktalarken, çıkması beklenen yeni üniversiteler yasasıyla yabancı dille öğretim yapan üniversitelerin de ulusal dille öğretime geçiş yapacağını varsayarak, tüm üniversitelerde yabancı dilin daha etkili bir şekilde öğretilmesi konusunda ortak bir program yaklaşımının benimsenmesini ve bu konuda üniversiteler arasında iyi bir iletişimin kurulmasını dileriz.